Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС.: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 21. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 2-го ЛЮТОГО 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ—FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, FEBRUARY 2, 1955. No. 21. VOL. LXII.

ПРЕЗИДЕНТ ПРЕДЛОЖИВ КОНҐРЕСОВІ ПЛЯН ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер поновив свою програму для охорони здоров'я з минулого року і просив Конґрес прийняти її для того, щоб „поліпшити здоровний стан для сильнішої Америки". Головним пунктом пляну для охорони здоров'я є пропозиція федеральної реасекурації для приватних аґенцій, які забезпечують населення для вможливлення йому користати з шпиталів та операцій на випадок недуг. Президент заявив у своєму зверненні до Конґресу, що він пропонує цю федеральну реасекурацію приватних убезпеченевих аґенцій на те, щоб із убезпечень могли користати ширші верстви населення, бо тоді приватні аґенції зможуть забезпечувати більше число осіб і видати допомогу на лікування впродовж довшого часу недуги. Ця реасекурація вможливить користати із убезпечень головним чином населенню із сільських районів. Ця програма для охорони здоров'я майже тотожна з минулорічною програмою, яку був відкинув Конґрес. В новій програмі є один новий пункт, а саме про те, щоб можна було видати державні фонди на очищування повітря в деяких промислових районах (Каліфорнія, Ню Джерзі), в яких деколи таке занечищене повітря, що шкодить людському здоров'ю. Занечищене повітря щораз збільшується внаслідок зросту промислових заведень в деяких районах, тому, на думку президента, треба досліджувати справу, як можна б охоронити населення цих районів перед занечищеним повітрям. Досі не знати, як зареаґує Конґрес на цьогорічну програму президента для охорони здоров'я. Минулого року проти президентової програми виступило Американське Медичне Товариство і більшість демократичних конґресменів, відкидаючи цю програму більшістю 238 до 134 гол. У своїм зверненні президент сказав такі слова: „Ці мої пропозиції Конґресові представляють широку офензиву проти багатьох недомагань, які треба розв'язати, якщо ми хочемо мати ліпше здоров'я „наших громадян для сильнішої Америки". Президент заявив, що всі його пропозиції підтримують відповідальність стейтів і місцевих самоуправ в ділянці охорони здоров'я, а федеральна реасекурація змагає до того, щоб заохотити приватні аґенції до ще більшої праці в ділянці охорони здоров'я. Президент твердив, що як держава ЗДА діють менше для опіки над здоров'ям широких кіл своїх громадян, ніж це могли б робити. Багаво американських громадян не можуть лікуватися на випадок довшої недуги, коли б не було забезпеченевих аґенцій. Деякі місцеві шпиталі не можуть працювати так, як цього вимагають потреби населення. Немає також відповідного числа медичних сестер і клінік, які могли б обслуговувати населення. Тому урядова програма для охорони здоров'я хоче допомогти в таких випадках: 1. Дати забезпечення на лікування в тих випадках, коли це лікування триває довший час. 2. Забезпечити лікування хворих в сільських районах. 3. Вможливити лікування тим особам, які тепер, внаслідок низьких заробітків, не можуть собі на нього дозволити. Новий президентський плян для охорони здоров'я передбачає видавання державних корґедкових позичок на побудову нових шпиталів. Він проєктує видавати стипендії на збільшення числа медичних сестер, поліпшує опіку над матерями, спаралізованими дітьми і над тими дітьми, які потребують окремої опіки. Ця програма домагається дослідів над тим, як очистити повітря в промислових районах. Дозволяє на більшу можливість стейтом видавати федеральні фонди на опіку над публічним здоров'ям.

ШЕФ АРМІЇ ПРОТИ ЗМЕНШЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ



Шеф штабу Армії, ген. Метью Риджвей (зліва), зізнаючи разом із секретарем Армії Робертом Т. Стівенсом (справа) перед конґресовою комісією збройних сил в справі рекомендованого президентом Айзенгавером зменшенням кількости збройних сил, виступив проти того пляну, вважаючи, що таке зменшення „загрожувало б національній безпеці." — Секретар Стівенс підтримував пропозицію през. Айзенгавера.

Ріджвей проти зменшення збройних сил ЗДА

Вашинґтон. — Шеф штабу армії генерал Метью Ріджвей зізнавав на Комісії Збройних Сил в Палаті Репрезентантів і заявив, що він проти пляну президента Айзенгавера, щоб до 1956 року зменшити стан армії до 1,027,000 вояків. Стан армії виносив у липні 1954 року 1,170,000 вояків. Це становище генерала Ріджвея різниться від становища секретара армії Роберта Т. Стівенса, який заявив, що він вповні погоджується з тим, щоб чисельний стан армії зменшити до червня 1956 року на 140,000 вояків. Генерал Ріджвей заявив на запити членів Конґресової Комісії Збройних сил, що на його думку, зменшення чисельного стану армії зможе спричинити шкоду „нашій державній обороні і може пошкодити нашому становищі на Далекому Сходові, де тепер настало таке велике напруження". Генерал Ріджвей заявив, що зменшувати армію — це це не є його діло. Армія виконає всі зарядження, які дістане. Але якщо прийдеться редукувати стан армії, тоді треба буде перевести переміщення військових частин, яке обійме всю армію.

Сенатор Дженнер домагається припинити діяльність прокомуністів

Вашинґтон. — Республіканський сенатор Вільям Е. Дженнер, бувший голова Сенатської Підкомісії Внутрішньої Безпеки, домагається визначати способи для припинення діяльности тих американських урядовців, які займали давніше в Китаї високі становища, а тепер, вернувшись до ЗДА, ведуть прокомуністичну пропаґанду. „Вони не сміють цього робити, користуючись вольностями й привілеями американських громадян", — сказав Дженнер. Ці закиди сенатора відносяться до Джана В. Павелла, видавця місячника в Китаї англійською мовою, який вернувся до ЗДА і тут відмовився зізнавати перед Сенатською Підкомісією Внутрішньої Безп., чи є він комуніст, його жінки та Вільяма Г. Гінтона, які відмовилися зізнавати перед підкомісією, хоч призналися в тому, що виголошували доповіді і писали статті, в яких вихваляли комуністичний Китай.

Секретар праці Мічелл — за зміну закону Тефта-Гартлі

Вашинґтон. — Секретар праці Джеймс П. Мічелл, промовляючи через телевізійну станцію CBS на програмі „Лицем до народу", заявив, що, на його думку, зміна робітничого закону Тефта-Гартлі буде „позитивним явищем". Але при цьому він додав, що дійсний мир у світі праці залежить від „зрілости й здібности працедавців та світу праці полагоджувати спірні справи за спільним столом". Далі Мічелл сказав, що він саме тепер організує „дорадчий комітет праці, який має допомагати в працях його департаменту. Він вже дістав згоду вислати своїх представників до цього запропонованого комітету від таких робітничих організацій: Джорджа Міні (Американська Федерація Праці), Волтера П. Рутера (Конґрес Індустріяльних Організацій), представників організації залізничників і від Джана Л. Луїса — голови незалежного Об'єднання Вуглекопів. Всі ці організації, крім однієї, вже вислали своїх делеґатів до цього комітету.

Конґресмен домагається видання підручника про комуністичну тактику

Вашинґтон. — Демократичний конґресмен Деніел Дж. Флад заявив, що він внесе до Конґресу пропозицію створити конґресову комісію, яка б виявила і устійнила різниці між демократією і комунізмом. Першим завданням цієї комісії буде видання підручника про комуністичну тактику і практику, опертого на зізнаннях свідків, які перед Конґресом і іншими аґенціями зізнавали про те, як діють комуністи при завойовуванні окремих держав. Ця комісія мала б виготовити також підручник для навчання в школах, каледжах і університетах, щоб молодь могла довідатися, що комуністи проповідують в теорії, а що роблять у практиці. Конґресмен Флад пропонує, щоб ця комісія складалася з двох сенаторів, двох конґресменів, трьох членів Товариства Американських Адвокатів, трьох членів виховних товариств та одного приватного члена, який був би головою комісії.

В АМЕРИЦІ

● **74-річна Геллен Келлер**, яка в минулому році осліпла, 4-го лютого вибирається до Англії, Італії, Єгипту, Індії, Пакістану, Бурми, Китаю, Філіпін і Японії, щоб спонукати уряди цих держав в організації допомоги для вишколювання сліпців. Вона любить літати, бо в повітрі, як каже „передімною і за мною тільки Бог". Її подорож триватиме чотири місяці.

● **П'ятирічна дівчинка** Мері Кословка з Коллієрвіл, Тенн., положила вінок червоних троянд на гробі покійного президента Ф. Д. Рузвелта в Гайд Парку, Н. Й. Церемонія відбулася з приводу 73-іх роковин з дня народження Ф. Д. Рузвелта, який був засновником Крайової Фундації для боротьби проти дитячого паралічу. Серед положених на гріб покійного президента вінків був також вінок від президента Айзенгавера.

● **Команда армії** повідомляє про випродукування портативного малого апарату Рентґена, який працюватиме атомовою силою. Він коштує 200 долярів, і за його допомогою можна буде на фронті просвітлювати поранення вояків при відсутности темної кімнати. Він важить всього лише 48 фунтів і його зможе носити санітар на плечах.

● **Президент Гаїті** Пол Е. Маґледар відвідав в Ню Йорку: катедру св. Патрика і Абессінську Баптистську Церкву. Він снідав з кардиналом Френсісом Спелманом, а в понеділок під час паради в Сиґі Гол дістав Почесну медалю міста Ню Йорку від посадника Роберта Ваґнера.

● **Шість із сімох** економістів, які зізнавали перед Спільною Конґресовою Економічною Комісією, заявили, що збалянсування федерального бюджету в цьому році було б шкідливе, і тому треба, щоб бюджет на 1956 рік був дефіцитовий. Президент Айзенгавер передбачає недобір в цьому бюджеті у висоті 2,400,000,000 долярів. Тільки один економіст, Гарлі Л. Лук, заявився за бездефіцитовим бюджетом вже в найближчому році.

● **На Алясці** 1,800 американських парашутистів скакали з літаків на землю, вкриту на 38 цалів снігом, вправляючись у відбитті „ворога", який зайняв частину американської території. У плянах цих маневрів приймалося, що ворог (СССР) почав третю світову війну, вдаривши на Західню Европу і Південно-Східню Азію та Аляску.

Демократи мають 17 конґресових організаторів

Вашинґтон. — Демократична більшість в Палаті Репрезентантів, де ця партія має 232 посли, буде контрольована 17-ма районовими організаторами, так званими „віпами". Досі був тільки один такий контролер і один його заступник, але тепер є ще 15 організаторів, які всі разом дбатимуть про те, щоб під час нарад повної Палати, всі демократичні конґресмени були присутні на залі. Всіх конґресменів поділено на 15 районів і на кожний район призначено одного „віпа". Головним демократичним організатором є конґресмен Карл Алберт, а його заступником конґресмен Гейл Бобс.

Михайло Григорчук—міністер уряду Манітоби

Вінніпеґ, Манітоба, Канада. — Прем'єр уряду провінції Манітоби, Д. Л. Кемпбелл, іменував 49-річного адвоката Михайла Н. Григорчука із Етелберту генеральним прокуратором провінційного уряду. М. Н. Григорчук — перший українець, що зайняв міністерський пост в провінційному манітобському уряді. Н. В. Бачинський як спікер леґіслятури, має кабінетну ранґу, але не є міністром. М. Н. Григорчук народився в 1905 році в місті Гилберт Плейнс, у Манітобі. Його батько Н. А. Григорчук був послом манітобської леґіслятури 22 роки. Міністер Григорчук був головою шкільної ради в Етелберті, президентом тамошньої Торговельної Палати і війтом сільського муніципалу Етелберт. Він є головою леґіслятурного комітету для перерозподілу провінціяльних виборчих округ.

Східня Німеччина має сильну армію

Бонн. — У Східній Німеччині Совєти створили невелику числом, але з великою вогневою силою армію. Вона нараховує коло 100,000 вояків, вивінуваних важкою зброєю і танками. Офіційно комуністи називають це військо „народною поліцією", що, мовляв, перебуває у „бараках", але насправді це — реґулярна армія, зорганізована за військовим зразком. 85,000 піхоти поділено на „північний армійський корпус" з 30,000 вояків, „південний корпус" із 25,000 вояків, „потсдамську дивізію" з 10,000 вояків і різні спеціяльні частини разом на 20,000 вояків. Наземне військо має 1,577 легких і важких танків включно з протилетунською та протитанковою артилерією і важкими гавбицями. У летунстві служить 7,000—8,000 осіб, вишколених на легких совєтських літаках, а в прибережній морській фльоті — 9,000 моряків, вишколених головно у закладанні та виловлюванні мін. Ця стотисячна армія в країні з 18 мільйонами населення, може за дуже короткий час стати стрижнем для мільйонової армії. Такі дані проголошено з офіційних західньо-німецьких джерел у відповіді на совєтський крик про озброювання Західньої Німеччини, яка має в три рази більше населення, як Східня Німеччина.

Економіка Заходу перевищає економіку совєтського бльоку

Вашинґтон. — На основі аналізи матеріялів, зібраних урядовими аґенціями ЗДА і урядів західньо-европейських країн, виготовлено звіт про стан економіки вільних держав світу і держав, контрольованих СССР. На основі цього звіту світової слави економіст д-р Говард С. Піке твердить, що економічна сила ЗДА, Канади і західньо-европейських держав, „далеко вища" від об'єднаної економіки держав совєтського бльоку. Цей звіт дає можливість передбачати, що в найближчих роках різниця економічного стану ЗДА і СССР зросте ще більше. Це станеться навіть тоді, коли Совєти збільшуватимуть свою воєнну продукцію коштом продукції товарів щоденного вжитку для широких верств населення. Від 1938 до 1953 року зріст національної продукції в ЗДА збільшувався майже в два рази швидше від продукції СССР, і в три рази швидше від продукції держав вільної Европи. Але вже від 1948 року позначилася деяка зміна, бо від того часу зріст національної економіки ЗДА збільшився тільки на дві третини в порівнянні з СССР, тільки на 30 відсотків в порівнянні з країнами Західньої Европи, хоч від 1938 року зріст американської продукції відбувався в три швидше, як у вільній Европі. В післявоєнних роках продукція Західньої Европи зросла далеко швидше від країн, де Совєти своєю загарбницькою політикою стримують розвиток економіки.

Заарештований австрійський перекладач — совєтський шпигун

Відень. — Справа заарештованого большевиками посередника - перекладача австрійського уряду, д-ра Альфреда Соколовського, яка схвилювала була австрійський уряд до такої міри, що він загрозив Совєтам зредукувати до мінімум свої зв'язки з совєтськими чинниками, набрала несподіваного, для австрійського уряду надзвичайно клопітливого звороту. Австрійський часопис „Ді Прессе" твердить, що Соколовський зовсім не є жертвою совєтського терору, а, навпаки, був впродовж 10-ти років совєтським аґентом. „Заарештовано" його про людське око, а фактично „відкликано" з його шпигунської місії після того, як він виконав її до кінця. Він мав передати совєтським чинникам усі персональні акти про осіб, які можуть інтересувати МГБ. Соколовський, за національністю поляк, який вже після війни дістав австрійське громадянство, був — як пише названий часопис — спільником другої такої „жертви", Кржипольського, теж поляка, що працював, як совєтський аґент, у віденському відділі Радіо Вільної Европи і що його нібито також „схопили" большевики. Радіо Вільної Европи заперечує цю версію, бо, мовляв, названого її колишнього співробітника большевики не тільки схопили, але й засудили. Очевидно, дійсної правди ніхто ще не знає.

● **„Нос Цайтунг"**, німецький щоденник, що виходив у Західньому Берліні за американські фонди, припинив своє існування, маніфестуючи цим кінець американської окупації у Західній Німеччині. Він мав наклад 38,000 примірників і 70,000 в неділі. Комуністи видають у Східньому Берліні 8 щоденників за державні гроші, а від березня виходитиме ще один щоденник спеціяльно для Західнього Берліну. У Західньому Берліні виходить 9 щоденників, але всі вони, крім органу християнських демократів „Дер Таґ", мають бульварний характер.

„ЗГАДАЙМО ХОРОБРЕ СТАНОВИЩЕ ВЕЛИКОГО УРАЇНСЬКОГО НАРОДУ..."

ТЕКСТ ПРОГОЛОШЕННЯ ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ В СТЕЙТІ МІШІҐЕН.

До історії американсько-української громади ввійшов ще один світлий документ:

„Проклямація Українського Дня Незалежности. 22-го січня 1955 року американці українського походження святкуватимуть 37-мі роковини з дня проголошення самостійности України. Американці з предками всіх національностей признають цей день подібним до нашого власного дня 4-го липня. Вони згадають теж хоробре становище, що його зайняв той великий нарід проти тоталітарности, відколи окупували Україну армії Леніна в 1922-му році. Тут в Америці наші українці були в першому ряді під час наступу проти всіх ворогів демократії. Знаючи, що свобода може стати дуже хиткою вартістю, якщо її не боронити, вони постійно старалися скріпити демократичний спосіб життя. Тому я, Дж. Меннен Вільямс, губернатор стейту Мішіґен, проклямую оцим день 22 січня 1955, як Український День Незалежности в Мішіґені, і закликаю всіх наших громадян об'єднатися з нашими людьми українського походження у спільних молитвах, щоб нарід України, разом з усіми тими, які тепер живуть в темряві за залізною заслоною, в скорому часі став вільний. — Дано власноручно з прибиттям Великої Печаті стейту Мішіґен, цього двадцятого дня січня Року Божого тисяча дев'ятсот п'ятдесят пятого, та в сто вісімдесятому році цієї країни. Дж. Меннен Вільямс, губернатор. Разом з ним: Сідней Г. Нулен, заст. секретаря стейту."

Христя Колесса дасть концерт у Карнеґі Голл

Ню Йорк. — З поінформованих джерел повідомляють, що відома наша челістка Христя Колесса, яка постійно проживає в Канаді, виступить із своїм власним концертом у Карнеґі Рісайтел Голл. Концерт відбудеться 6-го березня ц. р. В його програмі — твори світових та українських композиторів.

РАДА БЕЗПЕКИ ОН ОБМІРКОВУЄ ПЕРЕМИР'Я В ПРОТОЦІ ФОРМОЗИ

ЗАПРОШЕНО ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ НА НАРАДИ. — КЕБОТ ЛАДЖ ГОСТРО НАТАВРУВАВ ПЕРФІДІЮ СССР

Об'єднані Нації. — У понеділок 31-го січня зійшлась Рада Безпеки у справі небезпечної ситуації, що настала з протоці Формози. Формально поставлено цю справу на денний порядок у формі внеску голови Ради Безпеки, представника Нової Зеляндії, Леслі Нокс Мунро, який коротко запропонував, щоб Рада Безпеки зайнялась заведенням перемир'я у протоці Формози, де прибережні острови створюють „ситуацію небезпечну для міжнародного миру і безпеки". Цей внесок прийнято 9 голосами проти одного совєтського, при чому національний Китай стримався від голосування. Опісля переголосовано предложений на один день раніше на руки Мунро внесок совєтського делеґата Соболєва, щоб взяти під увагу „акти аґресії" ЗДА проти комуністичного Китаю в протоці Формози. Тому, що сам американський делеґат, Кебот Ладж, не спротивився, щоб дебатувати над совєтським внеском, рішено поставити його також на денний порядок, але аж після того, як вичерпається справу прибережних китайських островів, як це сформулював був делеґат Нової Зеляндії. Той внесок прийнято 10 голосами проти одного голосу національного Китаю. Рішено всіми голосами, крім національного Китаю запросити комуністичний Китай до участи в нарадах над проголошенням перемир'я в протоці Формози. Делеґат національного Китаю заявив, що це образа для китайського народу, щоб його колинебудь і денебудь репрезентували пейпінґські комуністи. Репрезентант З'єдинених Держав застерігся, що його голосування над запрошенням комуністичного Китаю на засідання Ради Безпеки Об'єднаних Націй не захитує становища ЗДА проти допущення комуністичного Китаю до членства в Об'єднаних Націях. ЗДА, мовляв, далі не визнається комуністичного режиму в Китаєі. Одвак—пояснював Кебот Ладж — ЗДА не противляться, щоб безпосередньо з комуністичним Китаєм переговорити можливості проголошення перемир'я в протоці Формози, так само, як вони не противилися переговорювати з комуністичним Китаєм в справі перемир'я в Кореї. Водночас Кебот Ладж гостро натаврував резолюцію, що її Собоєв зголосив був на руки новозеляндського делеґата, головуючого в Раді Безпеки, де уряд СССР різко виступає проти „аґресії" З'єдинених Держав проти комуністичного Китаю і „вмішування" у внутрішні китайські справи. Американський делеґат звернув увагу, що оскарження щодо вмішування в чужі справи зважується зголошувати той московсько - комуністичний уряд, який найбільше з усіх урядів у світі постійно і безперервно вмішується у внутрішні справи всіх країн світу, а найбільше самого Китаю. Єдиною небезпекою для світового миру й безпеки, казав Кебот Ладж, є комунізм.

Доручено генеральному секретареві Об'єднаних Націй Даґові Гаммершилдові передати комуно - китайському урядові запрошення Ради Безпеки. Не поставлено ніякої ультимативної дати для китайської відповіді, бо члени Ради Безпеки здавали собі справу, що кожне таке ультимативне ставлення справи автоматично подиктувало б китайським комуністам — відкинути запрошення, що загострило б ситуацію на Далекому Сході. Хоча китайські комуністи офіційно відкидали досі внесок на перемир'я і відмовляли Об'єднаним Націям права „вмішуватись у внутрішні справи Китаю", проте загально думають, що комуно - китайський уряд прийме запрошення і вишле свого делеґата до Ради Безпеки, бо це знову скріпить його престиж.

Кремль змінив тактику з „мирної" на „воєнну"

Кремль відмовився від своєї тактики, яку прийняв був безпосередньо після смерти Сталіна, коли розпочав „мирний" курс, — твердить референт совєтських справ у „Ню Йорк Таймсі", Геррі Шворц, в статті на цю тему у понеділковому числі. Він звертає увагу на новий тон совєтської преси й офіційних заяв. Вже у своїй новорічній промові Маленков підкреслив, що „шанси війни зросли", промовчуючи попереднє твердження, — що нібито всі спірні справи можна поладнати „мирно". „Правда" і „Красная Звезда" пишуть про конечність „збільшити пильність", зважаючи на нібито воєнні приготування Заходу, а передусім З'єдинених Держав. Шворц покликається при цьому на недавню димісію Мікояна, як міністра легкого промислу, і на статтю редактора „Правди" Шепельова, який осуджує недавню тезу про потребу розвивати в першу чергу промисл, що продукує товари широкого вжитку. Повернено до давньої тези про упривілейовання важкого промислу, який працює для оборони краю зі шкодою для життьового рівня населення.

В СВІТІ

● **Папа Пій XII** прийме на особистій авдієнції прем'єра Туреччини Мендереса й міністра закордонних справ Копрулю — обох мохаммедан. Це буде друга авдієнція для закордонних гостей від часу занедужання Папи, 2 грудня мин. року. Минулого тижня Папа прийняв французького прем'єра Мендес-Франса. Турецькі державні діячі, які прибули до Італії з офіційною візитою, підкреслили значення, що його надають цій авдієнції у Папи.

● **Китайські комуністи** схопили 30 рибалок з острова Тачену, що є під національ - китайським правлінням, і всіх замучили на смерть, обвинувачуючи в шпигунстві. Вони прив'язали їх до дараби і пустили за вітром в сторону Тачену. На Тачені 15,000 цивільного населення живе у постійному страху від летунських налетів і всіляких чуток про війну та евакуацію.

● **Совєтський уряд** передав Японії ноту з пропозицією припинити „воєнний стан", що формально й досі триває між Японією і СССР. Але ця совєтська „нота" не має ні дати, ані підпису. Тому японський уряд, не знаючи, які справжні заміри Москви, звернувся до Об'єднаних Націй з проєьбою взятися за посередництво в цій справі: японці бояться нового підступу збоку Москви.

● **У Женеві** почнеться 8 серпня ц. р. міжнародний з'їзд найвизначніших фізиків - атомістів, які обговорять можливості застосування атомової енерґії для мирних цілей. Головою цієї конференції має бути індійський фізик, професор д-р Гомі Джеганґір Бгабга. Американська делеґація застереглася, щоб на конференції не порушувано проблем ненаукових, бо не виключена тенденція совєтських професорів використати цю нагоду для виголошення пропаґандивних розмов.

● **Комуністи** в Східньому Берліні організують гучний карнавал, з вуличними походами, забавами і маскарадами. Це нова комуністична тактика — забавляти „видовищами", не даючи хліба. Старовинні римляни вимагали колись: „хліба й видовищ!". Згідно з цією тактикою, дозволено в грудні мин. року святкувати „дійсне" Різдво, з яликами, дарунками й колядами.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES.	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six Months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОЛЯ ВІЛЬНОЇ НАУКИ

Наука, як знання всього того, що можна пізнати, своїм значенням і вартістю для людства і його розвитку заслужила на те, щоб її писати з великої літери. Весь свій розвиток завдячує людство власне науці. Наука відкрила нам багато таємниць всесвіту, віддала в користування людини скарби і сили природи, допомогла людині пізнати Бога і зблизила її до Нього. Наука зробила людину паном і володарем на землі, допомогла двигнути життя людини на вершини і відкриває для неї неймовірні можливості розвитку. Правда, та сама наука могла б сьогодні обернути на попелище всі людські досягнення, могла б перетворити на цвинтарище нашу плянету, якщо б її досягнення вжити для руйнування. Але це вже справа не самої науки, а тільки моралі її творця — людини.

Наука грає першу ролю в розвитку людства і його цивілізації. Вона грає першу ролю в житті державних націй. Кожний цент, виданий на розвиток науки, повертається мільйоновими відсотками з її використання.

Культурні нації вже давно збагнули силу та вартість науки, головно її силу. В теперішній стадії розвитку науки часто можна почути пересторогу, що її використовується і розвивається однобічно, що розвиток людського характеру та людської моралі далеко не додержує кроку в розвиткові техніки, що людство морально ще далеко не доросло до того, щоб могло спокійно і відповідально мати в руках таємницю атомової енергії. Та це вже інша справа.

Коли ж вільна наука має таку вартість для людства і вільних націй, то легко можна збагнути її рішальне значення для народів поневолених. В таких обставинах, у яких перебуває український нарід, його науку та його наукового генія часто використовується на його ж таки загибіль. В обставинах неволі, гнобитель використовує науку на те, щоб цю неволю закріпити, щоб її виправдати. Наука поневоленого народу часто стає погноєм для розвитку і сили гнобителя. В таких обставинах кожна, навіть найменша можливість вільного розвитку науки поневоленого народу має найбільш рішальне значення.

Героїчні зусилля для вільного розвитку науки поневоленого українського народу вже мають свою славну історію, виразником якої може бути наше найстарше і найбільш заслужене Наукове Товариство ім. Шевченка, що впродовж минулого року відзначало своє 80-річчя. Нарід наш видав собі найкраще свідоцтво, коли з першим проблиском волі в 1918-му році покликав до життя Всеукраїнську Академію Наук, що незабаром, разом з усією нацією попала в неволю, але з ідеї і традиції якої постала на еміґрації в Европі, після другої світової війни, Українська Вільна Академія Наук. Поважні клітини обидвох цих українських наукових інституцій існують тепер і в цій країні, в З'єдинених Державах Америки, де розгортають щораз ширшу й пліднішу працю. Наукове Товариство ім. Шевченка в Ню Йорку відбуло минулої суботи свої другі з черги Загальні Збори, у своєму власному Домі Української Культури.

Перевибраний знову на голову НТШ в Ню Йорку проф. Роман Смаль-Стоцький назвав свого часу вільну українську науку „найгрубшого калібру артилерією" у теперішній стадії визвольних змагань українського народу. Завданням бо вільної української науки є сказати найбільш переконливе слово української правди, дати нерушиму наукову базу для українських змагань до волі та українського права на державну незалежність, видвигнути найбільш переконливий арґумент необхідности української національної волі і державної незалежности для дальшого проґресу людства та для створення тривкого миру в світі.

Все це може зробити направду вільна і від жадних „кол" незалежна та жадними політичними „принципами" не обмежена українська наука. Але вона може це виконати тільки тоді, коли матиме направду найбільш великодушну підтримку збоку всього нашого загалу. Як у науці вільних націй, так ще більше у вільній науці поневоленого народу кожний вложений на її підтримку цент дасть моральні і політичні користі, яких не зміряти жадними цифрами, коли мова про їхню вартість для такого епохального і величного завдання як визволення українського народу і кінцева перемога принципу волі в світі. Жадна наша пожертва на таку ціль, жаден наш труд для неї не можуть бути завеликі.

ПРЕЗИДЕНТ НЕПОТРІБНО ЗАПИТУВАВ КОНҐРЕС

Звернення през. Айзенгавера до Конґресу в справі уповноваження його до акції у Формозькій протоці на випадок потреби, зголошене в понеділок 24 січня ц. р., законтивізувало знову проблему конституційних прав і компетенцій президента З'єдинених Держав, найбільших, що їх має будь-котрий голова держави в усьому світі. Проблема тим цікавіша, що вона кидає нове світло на внутрішньополітичні і міжпартійні відносини в ЗДА.

Ця справа, не раз заторкувана впродовж історії американської республіки, в наших роках стала предметом голосних публічних дискусій, коли президент Труман дав наказ 27 червня 1950 року командувачеві американських збройних сил на Далекому Сході, генералові МекАртурові, прийти із збройною допомогою Південній Кореї, на яку за два дні перед тим напала комуністична північнокорейська армія. Сам президент Труман назвав був участь ЗДА в корейській війні „поліційною акцією". Очевидно, що велетенські людські й матеріяльні втрати в тій війні (136,916 людських жертв, в тому числі 33,417 убитих на бойовищах) заперечували такій скромній назві і давали поважні арґументи в руки противникам тодішньої демократичної адміністрації. Особливо коли 26 листопада 1950 року комуно-китайські „добровільці" перейшли річку Ялу й загрозили скиненням всього американського експедиційного корпусу в море, а през. Труман відкликав 11 квітня 1951 року з командування генерала МекАртура, не погодившись на його воєнний плян — збомбардувати бази комуністичного постачання в Манджурії — й таким чином практично виключив можливість перемоги. Противники Г. Трумана, особливо з правого крила республіканської партії, одверто закидали йому, що він переступив конституційні компетенції, виславши американське військо за море без згоди Конґресу. 11-го січня 1951 року Труман заявив, що він має для цього за американською конституцією всі потрібні права й не потребує згоди Конґресу. І тому він узяв за підставу до свого рішення тільки нараду з генералом Маршалом, а не з Конґресом.

Палкі дискусії довкола цієї проблеми велися під час осінньої виборчої кампанії в 1952-му році. Корейську війну називано „війною Трумана", підкреслюючи цією назвою, що нарід, репрезентований Конґресом, не уповноважував його до цієї війни. Республіканський кандидат, генерал Айзенгавер, вправді погоджувався, що президент Труман правильно зареаґував на комуністичну аґресію в Кореї, проте заявив, що буде радитися з Конґресом на випадок, якщо зайде подібна ситуація. Але республіканські ортодокси не задовольнились з того, що президентом став республіканець, і з тієї заяви свого репрезентанта на найвищому державному становищі, а рішили таки виключити на майбутнє можливість повторення прецеденсів — ставлення Конґресу і народу перед такі доконані факти в міжнародній політиці, які потягали за собою воєнну участь ЗДА. Бо й безпосередній попередник Трумана, демократичний президент, Ф. Д. Рузвелт, теж не радився з Конґресом, приймаючи на конференції в Каїро, Тегерані і Ялті такі постанови, які затяжіли на долі ЗДА по нинішній день. В такій опозиційній атмосфері республіканських принципіяльних оборонців прав Конґресу зродився так званий „амендмент Брікера", республіканського сенатора з Огайо, зголошений вже за урядування Айзенгавера.

Айзенгавер гостро виступив проти внеску про зміну конституції, що обмежувала б права президента. У цьому своєму становищі він знайшов підтримку серед численних демократів. Внесок сенатора Джана Брікера „завис" у Сенаті, але сенатор Брікер заповідає, що він не залишить своїх заходів, щоб таки поставити його на денний порядок. Останнє звернення президента Айзенгавера до Конґресу в справі Формози ніби дало моральну й правно-прецедентальну підтримку сенаторові Брікерові: ось сам президент доказує конечність попередньої апробати Конґресу для воєнної акції поза межами американського континенту! І тому дехто закидає президентові Айзенгаверові непослідовність, хоч водночас визнає, що президент чесно виконує свої приречення з часів своєї кандидатської кампанії. Але це справа поважніжа і глибша, як тільки куртуазійність у відношенні до Конґресу. Звернув на це увагу сам речник палати репрезентантів, голова демократичної більшости в ній, старий досвідчений політик, Сем Рейберн. Підтримуючи цілком президента Айзенгавера в його бажанні дістати від Конґресу апробату на воєнну акцію в Формозькій протоці й зголошуючи від себе відповідну резолюцію, яка фактично дає президентові вільну руку, Сем Рейберн з притиском підкреслив: президент З'єдинених Держав формально не потребує такої апробати, бо конституція дає йому право рішати про мир і війну. При цьому він додав, що для того, щоб дістати уповноваження від Конґресу, формалістика вимагає щонайменше 24 годин часу, а в нинішній стадії розвитку воєнної техніки 24 години можуть заважити на виграї чи програї війни, отже на житті всієї нації. І тому Сем Рейберн застерігся, що уповноваження від Конґресу для президента Айзенгавера у справі Формози не може стати прецеденсом на майбутнє.

Це дуже цікавий приклад, як самі американці не хочуть обмежувати прав свого президента, довіряючи йому, так би мовити, в принципі, що він знає, як найкраще вирішити таку найскладнішу проблему, як справа війни-миру в будь-якому міжнародному конфлікті. Будучи одночасно фанатичними звеличниками волі та демократичних свобід і всією своєю психічною структурою відкидаючи всяку диктаторську й „авторитарну" владу, американці знають водночас спасенну вартість сильного державного проводу і громадянської дисципліни в переломових хвилинах для нації і держави. І тому ми є свідками, як американські законодавці підтримують авторитет президента без уваги на свою і його партійну приналежність, розуміючи, що нарід і держава не можуть існувати без авторитетів.

І. Світ

НАПРУЖЕННЯ БІЛЯ ФОРМОЗИ

Президент Айзенгавер переслав до Конґресу свій плян, що виявляє наміри Америки у відношенні до Формози та її майбутнього. Чи буде на Формозі гаряча війна чи холодна, чи буде якась форма миру — все залежатиме від того, яка політика буде провадитися щодо Формози та уряду генералісимуса Чіянґ Кай-шека.

З певних кол вийшла думка оголошення перемир'я. Цю думку підтримують англійські кола, а також держави, які визнали червоний уряд в Пейпінґу. Інші вважають, що Формоза має стати незалежною державою. Цим перекреслено було б пляни визволення Китаю та перебрання уряду в Пейпінґу національним представництвом, під проводом Чіянґ Кай-шека.

Ледве чи Формоза погодиться сідати разом з Пейпінґом за дипломатичний стіл. А проте Пейпінґ може на це піти легко, щоб викликати ще більший заколот серед держав.

Щодо проголошення незалежности Формози, то ця справа має в собі багато логічности й, мабуть, була б бажана для самого острівного населення, але не для уряду Національного Китаю. В історії Формози самостійні уряди були двічі. І відомо, що саме корінне населення острова дивиться на китайців з континенту як на завойовників.

За старих часів Формоза була для китайців „терра інкоґніта". Китайці взагалі не люблять мореплавства, і в цьому мають дуже багато спільного з москвинами. В 1624 р. голляндці в своїх плаваннях до Японії, де вони мали факторію біля Нагасакі, „відкрили" Формозу, вже відому перед тим португальцям, що відкрили цей острів у 1383 р. і назвали його Ілля Формоза — прекрасний острів.

На низькому березі західньої частини Формози голляндці збудували форт і назвали його Зеєляндія. Цеглу для будови форту возили з Батавії у Голляндській Індії, де тоді була централя Східньо-Індійської голляндської компанії. Голляндці встановили прекрасні взаємовідносини з тубільцями, що були досить миролюбні та привітні. В ті часи на острові з'явилися й колоністи китайці та японці.

Запровадження податку на цукор стало причиною заворушень серед тубільців. У війні на стороні голляндців стали 2,000 китайців-християн. Острів'ян очолив син відомого пірата, напівяпонця, Консінґа.

Революція змусила голляндців збудувати форт — „Провінція", де стоїть тепер м. Тайнан. В 1656 р. губернатором острова призначено Фредеріка Коста, який правильно оцінив ситуацію і зажадав з Батавії військових сил та зброї. Але Батавія пішла іншими шляхами й, замість скріплювати Формозу, розпочала війну з португальцями у Макао, щоб позбутися конкурентів у торгівлі. Консінґа стає справжнім володарем острова і 30 квітня 1661 р. робить висадку біля форту Зеєляндія. Його армія та фльота мали 25,000 людей, а голляндська залога нараховувала тільки 2,200 вояків та 600 европейських поселенців. 1-го лютого 1662 року форт Зеєляндія був зданий, і підписано почесний мир.

Косінґа після того перевів великі походи до Китаю, здобув місто Нанкін, провадив успішні війни з манджурською династією і почав готуватися до походу на Філіппіни, щоб вигнати звідтам еспанців. Несподівана смерть на 39-му році [illegible] пляни Консінґа. Його син став фактичним [illegible] Формози, але [illegible] виснажили сили [illegible] населення, і у 16[illegible] [illegible] їну опанували [illegible] встановивши свою [illegible] трацію на чолі з [illegible]

У північній частині острова панували якийсь час еспанці, поки їх не вигнали голляндці. В старовинному еспанському форті Сан Домінґо (місто Тамсуї) знаходиться тепер британський консулят.

В 1771 р. побував на острові князь Беньовський, відомий польський авантюрник, що втік був із заслання на Камчатці разом з 96 особами. Серед них було й кілька українців. Він приймав участь у війні тубільців з китайцями і описує дуже образно ці події в своїх мемуарах. Від 1842 р. починають на острові з'являтися англійці та інші европейці. В 1867 році була тут експедиція американців проти тубільців, а в 1871 р. — японська експедиція.

В 1884-85 рр. французи робили спробу окупувати острів, як забезпечення проти Китаю у тодішній війні.

В японсько-китайській війні 1894-95 рр. Формозу, згідно з мировим договором передано Японії, але місцеве населення на чолі з губернатором Танґ Чінґ-сунґом не визнало цієї передачі і створило республіканський уряд. Японці розпочали війну проти Формози, і 30 травня взяли штурмом форт Кілунґ. Президент республіки втік на німецькому кораблі і столицю перенесено до Тайнанфу, де президентом став Лю, відомий ватажок Чорного Прапора. Тоді були випущені тут республіканські гроші та поштові марки.

Японці вперто просувалися на південь, поки не розбили решту військ президента Лю і в жовтні окупували останнє місто Такао. 21-го жовтня республіка перестала існувати, а її президент втік до Китаю.

Минуло майже 20 років, поки японці опанували острів. В 1910-14 рр. у воєнних діях брала участь ціла дивізія японських реґулярних військ, а в роках після першої світової війни японці [illegible] навіть літаків, розбиваючи гірські позиції тубільців.

Формозькі гірняки — відважний і вільнолюбний нарід малайського походження, поділений на декілька племен, з яких тароко найбільш відоме своєю хоробрістю та красою. І в сьогоднішніх умовинах в гірських районах фактично ніхто з китайської адміністрації не буває, а тубільці самі приходять до певних місцевостей для торгівлі. Чужинці відвідують тільки певні прикордонні місцевості.

Ті, хто видвигають ідею незалежности Формози, спирають свої пляни на минувшині цього острова та окремішності його тубільчого населення. Але китайці мають тут велику чисельну перевагу, бо населення і низових частин острова і міст майже на 60 відсотків китайське.

Пересунення американської фльоти та пляни оборони Формози мають надзвичайне стратегічне значення, бо цей острів забезпечує оборону Філіппін та підступи до Японії і Китаю.

На випадок воєнних дій у Формозькій протоці, Совєти в значній мірі скріплять свої впливи в Китаї, самі граючи ролю „миролюбної держави". Але більш правдоподібним є те, що Пейпінґ розраховує без війни забрати всі острови, що є в руках націоналістів, і таким чином підготовити наступ на саму Формозу.

Комуністи сподіваються, що їм вдасться розділити західні держави на кілька груп і ізолювати Америку. А ізоляція ЗДА та повільний наступ дадуть їм можливість не тільки забрати всі острови, але й рівночасно переводити операції в Індо-Китаї.

Останні акти Конґресу та Сенату, підтримуючи звернення президента Айзенгавера, скріплюють позиції вільного світу й проводять лінії оборони. В цьому їх значення.

ЩЕ ОДИН ВИБРАВ СВОБОДУ

Париж, 25 січня 1955 р.

Адальберт Роса 40-літній скрипаль з Румунії, сидить за столом президії пресової конференції в залі професійної спілки „Форс Уврієр" (робітнича сила), при вулиці 198 Авеню ді Мен. На столі президії лежить його скрипка — це все „багатство", яке взяв з собою Роса, вибравши свободу. Голова Ремон Лебурр коротким словом починає пресову конференцію. Цокають фільмові апарати, працюють фонографи, і при сліпучім світлі прожекторів починає свою драматичну історію румунський музика.

Він народився в Тирґу-Муреш 1915 року. Вчився музики в консерваторії три роки. Пізніше служив у війську $5\frac{1}{2}$ років. За другої світової війни був полонений совєтським військом. Вернувся додому 1945 року. Продовжував свою освіту в Музичній академії півтора року. В цій академії побачив, що там більше вчили ленінізму як музики: всюди сама комуністична пропаганда. Як добрий музика, попав у Букарешт. Старався своєю пильністю в музиці здобути довір'я начальників.

Комуністична влада почала посилати його з іншими мистцями за кордон. Так він побував з румунськими музиками в Австрії, у Відні. У Відні Роса побоявся тікати, бо там є совєтський сектор, і втікачів можуть впіймати. Тому використав нагоду, приїхавши в Париж з мистецькою дружиною співу і танцю „народної Румунії". Цим відвідинам робила велику рекляму комуністична преса. Сам Роса мав острах вибирати свободу в Парижі. Йому казали, що комуністи Франції дуже сильні, і тут тікати небезпечно, бо впіймають і видадуть в руки комуністам Румунії. Він і тепер боїться, щоб його не схопили комуністичні аґенти, а тому хоче виїхати з Парижу в Англію або в Данію.

Роса оповідає, як йому пощастило втекти з-під нагляду комуністичних директорів. В суботу 22 січня всі члени мистецької дружини вечеряли разом в ресторані, після концерту. Всі були в національних убраннях, як прийшли з концерту. Роса не хотів вечеряти. Він сказав, що нездужає, і хоче піти в свою кімнату в готелі, до якого належить і той ресторан.

Наглядачі, що постійно знаходяться між мистцями, не помітили, що Роса не пішов до своєї кімнати в готелі, а вибіг на вулицю і покликав таксі: „Американська амбасада!" — гукнув він шоферові.

Була 12 година і 30 хвилин, коли Роса доїхав до американської амбасади. Портьє йому сказав, що нічим не може допомогти, мабуть уважаючи його за божевільного: чоловік у румунських постолах, у довгій білій сорочці, в високій смушевій шапці, з скрипкою під пахвою, мабуть, не викликав довір'я в американській амбасаді. Портьє думав, що Роса — італієць (румунська мова подібна до італійської), але румун закричав йому: „Нікс італьяно"!

В цей момент з'явилися два французькі поліцянти на роверах. Роса дуже перелякався: думав, що то комуністичні аґенти. Повіривши, що вони — представники права і порядку Роса просив їх, щоб його арештували. Вони сказали, що зробити цього не можуть, бо для арештування нема причини.

Що робити? Лишатися на вулиці, з небезпекою, що його схоплять комуністичні аґенти?! Тоді Роса робить останню пробу: він кидається з ножем на поліціянта. Той ніж він узяв непомітно зі стола ресторану. Тепер поліціянти мали підставу його заарештувати, як порушника прав..

Роса перебув цілу ніч у поліційному комісаріяті. Він мав ключ від своєї кімнати в готелі, і поліція довідалася, де він жив: готель Д'Орсе. Зателефонували в готель. Звідтіль прийшли директори мистецької дружини: Міне, Блажа і ін. Вони хотіли взяти Росу з собою.

Побачивши небезпеку, Роса вихопив у поліціянта револьвер, щоб убити себе. Це показало поліціянтам, що справа поважна.

Про його втечу довідалися представники Центру Вільних Професійних Робітничих Спілок на Чужині. Вони взяли Росу під свою опіку.

Журналісти питалися у Роси: чому він рішив тікати в американське посольство. Він сказав, що в теперішній міжнародній ситуації тільки Америка має силу проти комуністичної аґресії і може допомогти поневоленим народам визволитися. В Румунії слухають радіопередачі вільних країн дуже уважно. Поневолені большевизмом люди дивляться на небо і надіються, що вільні держави, в першу черґу Америка, допоможуть їм визволитися... Роса оповідав, що багато румунів загинуло при будуванні Дунайсько-Чорноморського каналу. Його назвали „Каналом смерти". Але будову припинили: плян будування каналу був неправильний.

На прохання присутніх А. Роса заграв на своїй скрипці — „Спадає листя". Всі слухали сумну мелодію і оплесками дякували мистцеві. Цю мелодію почують і румуни в своїй країні, бо вона була записана на маґнетофон для радіопередачі.

П. Скитський

Д-р Ол. Марітчак

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

(1)

Після закінчення першої світової війни, коли внаслідок Версальського мирового договору постала міжнародна інституція для замирення світу — Ліґа Націй, засновано майже у всіх передових державах Европи, Америки і Азії Товариства для сприяння Лізі Націй, які об'єднались з часом в Міжнародну Унію Товариств Ліґи Націй, з осідком у Брюсселі. Згадана Унія мала на меті дати підтримку зусиллям Ліґи Націй довести до замирення у світі шляхом полагодження всяких міжнародних конфліктів мирними засобами. Одною із справ, якою займалася Міжнародна Унія Т-ства Ліґи Націй (МУТЛН), була справа охорони національних меншин та справа переведення засади самовизначення народів, поміщеної у [illegible] 14 точках президента ЗДА Вилсона.

Маючи на увазі актуальність програми Унії та об'єднаних в ній Т-ств Ліґи Націй, гурток українських діячів на еміґрації у Відні вирішив з кінцем 1921 р. заснувати Західньо-Українське Товариство Ліґи Націй (ЗУТЛН), щоб дати можливість представникам цього Т-ва брати участь в міжнародних конґресах, засіданнях Головної Ради та комісій МУТЛН, які мали відбуватись періодично в різних місцевостях Европи. Головою ЗУТЛН, яке створено на державній основі, обрано д-ра Романа Перфецького, тодішнього секретаря внутрішніх справ в уряді Президента Петрушевича, в члени Президії увійшли від українців посол Лев [illegible], від поляків — [illegible] (видавець [illegible] у Львові тижневика „Монітор"), від жидів — д-р Ізраель Вальдман, а на головного секретаря Т-ва обрано автора цих споминів.

Зараз після заснування Президія ЗУТЛН переслала статути Т-ва Міжнародної Унії в Брюсселі з проханням прийняти ЗУТЛН до МУТЛН в характері рівноправного члена. На це зголошення, наше Товариство одержало запрошення прибути до Мюнхену, де в березні 1922 р. мала радити комісія для справ охорони національних меншин, під проводом голови комісії англійця лорда Дікенсона. Приймаючи запрошення, ми зараз же зложили застереження, що в нарадах згаданої комісії не візьмемо участи, бо наше Товариство стоїть на становищі державної окремішности Східньої Галичини, а прибудемо до Мюнхену виключно для обговорення справи прийняття нашого Товариства до Унії. На тій основі виїхала в березні 1922 р. делеґація ЗУТЛН, зложена з двох представників: д-ра Романа Перфецького і мене до Мюнхену, куди водночас мав прибути також головний секретар Унії, професор університету в Бордо (Франція), Рійссен.

Під затьмареним небом їхали ми в Мюнхен і тільки крізь мряку могли бачити прегарні околиці Зальцбурґу і баварських гір. Прибувши до Мюнхену, сконтактувалися з проф. Рійссеном, який прохав нас прибути на зустріч з лордом Дікенсоном увечері в готелі „Баєріше Гоф". В означений час ми явилися у вестибюлі готелю і з цікавістю чекали на появу достойних представників Унії. За деякий час явився проф. Рійссен і привітав нас з тією здержливою чемністю, яка характеризує західньо-европейських учених. Низький на зріст, з еспанською борідкою, з живими очима і рухами, проф. Рійссен робив дуже миле враження. Він повідомив лорда Дікенсона про наше прибуття, і за кілька хвилин ми побачили постать лорда, який повільним кроком сходив до вестибюлю. Високий, з прегарним кучерявим сивим волоссям, з милим виразом обличчя та з моноклем в оці, лорд Дікенсон подався в нашу сторону. Проф. Рійссен підійшов до нього і вказав на двох українців, які прибули з далекого Відня. Виявилося, що лорд Дікенсон дуже слабо володіє французькою мовою, а ми ще тоді не знали англійської мови, так що проф. Рійссен мусів бути перекладачем. Далі виявилося, що для лорда Дікенсона назва „Україна" була новиною, і він навіть не мав поняття, де Україна знаходиться. Нема що й казати про такі назви як Східня Галичина, Волинь, Підляшшя, Буковина, бо це вже були частини незнаної лордові України.

Зате проф. Рійссен мав уже деяке поняття про Україну, але в сполуці з поняттям Польщі, як про країну, зближену до Польщі.

Інформаційна розмова тривала близько чотирьох годин при скромній чорній каві. Лорд Дікенсон не поспішав, робив докладні записки, дивився на мапу, питав про число українського населення, про стан шкільництва, про передвоєнні відносини, словом хотів мати якнайдокладніші інформації. Проф. Рійссен дотримував нам кроку, хоч було видно на його лиці і змучення і певну нервозність, бож на другий день було засідання комісії і він мусів підготовити ще деякі справи. Ми дивувались товариській витонченості лорда, який з великим тактом і терпеливістю провадив не легку розмову. Врешті після 11 годин ночі лорд Дікенсон закінчив розмову. Підвівся з місця і, з властивою англійцям флеґмою, сказав, подаючи нам руку: „До подачення на конґресі у Празі".



Головна Рада Міжнародної Унії Товариств Ліґи Націй в Будапешті (20-22 жовтня 1922 р.). На фото є м. ін.: президент Унії — італійський міністер Руффіні, лорд Дікенсон — голова англійської делеґації, амбасадор Думба, голова австрійської делеґації, міністер Аппоній, голова угорської делеґації, гол. секретар Унії проф. Рійссен, посол Девіс-Девіс, член англійської делеґації, О'Маллони гол. секретар англійської делеґації; українські делеґати: ЗУТЛН: д-р Перфецький, д-р Марітчак, о. Жан, п. Бланка Баранова. СУТЛН: Микола Залізняк, І. Базяк, Лаґутенко.

ПРОТИ ВИКЛЮЧЕННЯ УСРР З ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

(Повідомлення Представництва ВО УНРади в ЗДА)

Одним з головних питань на дневному порядку нарад Організації Об'єднаних Націй в 1955 році являється зміна її чартеру. Для приготовання проєкту змін Сенатська Комісія для зовнішніх справ виділила окрему Підкомісію під головуванням сен. Вайлі, яка вже видала офіційне повідомлення про свої дотеперішні студії. В звідомленні піднесено заміт проти членства України і Білорусі в Об'єднаних Націях тому, що вони — мовляв — не є державами у справжньому розімінні слова і що СССР не слушно користується на Асамблеї трьома голосами. Політичне становище України й Білорусі прирівнано до становища стейтів Тексасу і Ню Йорку.

Праці названої Підкомісії були на стільки заавансовані, що не можна було відкладати української інтервенції. Тому президент д-р Ст. Витвицький вніс на адресу Сенатської Комісії для зовнішніх справ та згаданої Підкомісії, як також на адресу поодиноких її членів, письмовий матеріял про правно-державне і міжнародне становище України.

Меморіял виходить із ствердження існування української держави в історичному минулому і з факту признавання її між інш. теж і російським царським і демократичним режимам, як не менш урядом СССР. Всі ці режими — переказуємо в дальшому зміст згаданого письма — заключували з Україною договори міжнародного характеру. А коли виконування повних прав суверенности України і бувало обмежуване, то це не могло знівечити самого принципу державної суверенности. Відновлена в 1917 р. українська держава знову стала виконувати повністю свої необмежені політичні права і була визнана фактично урядами кількох чужих держав. Вона заключила договір в Берестю Литовськім, а за час влади Української Народної Республіки заключила 13 інших міжнародних договорів. Коли наслідком большевицької агресії територія України була окупована і нею стала правити большевицька Москва, то все ж принцип української державної суверености остався непорушним і надалі. Це між інш. виявилося з нагоди підписання Ризького договору, при заключенні якого сторонами були Польща, РСФСР і Україна. Договір списано в трьох автентичних текстах: українськім, російськім і польськім. Коли ж опісля утворений був СССР і Польща питала в його уряді, чи супроти того не змінилося відношення між договірними сторонами, а саме чи Україна не перестала бути його партнером, уряд СССР відповів, що в тому відношенні не сталася ніяка зміна. Це було виразне поновне ствердження української державної суверенности.

Політичні акти, на які спирається теперішній зв'язок України з СССР є договорами міжнародного характеру, які забезпечують Україні право сецесії. Один із знавців міжнародного права, американський учений Пісլі, обґрунтовуючи свою тезу про державну суверенність України, покликується на такі її атрибути: своя територія, своє право громадянства, державний прапор, державна печать, своя конституція, свій уряд і адміністрація, бюджет, правосуддя, право амнестії, право удержувати зовнішні зв'язки (міністерство зовнішніх справ) і збройні сили (міністерство оборони). Тим то Совєтська Україна як суверенна держава заключила впродовж років низку міжнародних договорів. Отже, між інш. договори підписані 10 лютого 1947 року в Парижі, поруч ЗДА, Великої Британії, Франції, Канади, Індії і т. д. з Італією, Фінляндією, Болгарією, Угорщиною і Румунією. Так само Україна заключила міжнародну поштову конвенцію, міжнародний договір про телекомунікацію, т. зв. Дунайську конвенцію і т. д. Совєтські науковці як Головінський, Коровін, Крилов відзначують суверенну рівність України з іншими державними націями. З самого факту — пишеться в письмі — що на приклад, Польща й Чехословаччина є теж під владою московських большевиків, так як Україна, не можна вивести спротиву проти їх членства в Об'єднаних Націях.

Меморіял з натиском звертає увагу, що українська державність не належить ворожому Україні большевицькому режимові, але є власністю українського народу, який стоїть в першій лаві борців проти московського большевизму. Упадок большевизму — сказано далі — принесе з собою упадок большевицької влади в Україні і тоді представництво української демократичної держави займе автоматично місце в Об'єднаних Націях.

В другій частині згаданого меморіялу наведено арґументи політичного характеру, що промовляють проти наміреної американської ініціятиви щодо виключення України з ОН. Письмо покликується на акт 22 січня 1918 року, на безперервну боротьбу України проти большевицького окупанта, на значення України, на якому побудована була сила давньої російської імперії іна якій спирається сила теперішнього СССР та зауважує, що не можна говорити про тексаський чи нюйоркський народ. Це не те саме, що українська нація з її історією, окремою духовістю, культурою та її змаганнями і тому не можна прирівнювати Тексасу з Україною. Вказано далі, що теперішнє правно - державне становище України — це вибороне у ворога її право, яке він був приневолений признати. Підкреслено в письмі, що виключення України з ОН було б ударом по достоїнству цілого народу та що є питанням, чи краще поправити в ОН майбутнє відношення голосів на один голос, чи краще вдержати незменшені симпатії й довір'я сорокмільйонового народу. З'ясовано теж від'ємні наслідки, які викликала б постанова про виключення України серед української еміґрації, серед американців українського походження, серед усіх під'яремних неросійських народів СССР, зокрема тих, що об'єднані в Паризькому Бльоці, та врешті серед інших поневолених народів світу.

Меморіял звертає увагу, що плянована дискримінація України дала б в руки большевикам незрівняну зброю в їх пропаґанді і міжнародній акції та зменшила б шанси успішного пропаґандивного діяння західньої ідеології, про яку так багато пишеться і говориться. Письмо, якого зміст переказано частинно, закінчується заувагою, що теперішня делеґація УССР в ОН не має права заступати там український народ.

Сенатська Комісія для зовнішніх справ потвердила отримання меморіялу з заявою, що його твердження будуть обмірковані під час студій над зміною чартеру ОН.

Для вияснень та для оборони українських позицій в цій справі, президент д-р Ст. Витвицький відбув дві конференції в державному департаменті у Вашингтоні.

(Інформ. Бюро Представництва ВО УНРади в ЗДА)

Український Літературно Мистецький Клюб

Ню Йорк. — З Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в найближчу п'ятницю, 4-го лютого, відбудеться там Вечір Пісень і Арій, у виконні оперового співака-баритона Теодора Терена. У програмі цього вечора, що буде прощальним перед виїздом співака на мистецькі виступи до Европи, є композиції Тереллі, Глюка, Шуберта, Верді, Візі, Лисенка, Людкевича, Лятушинського, Барвінського, Гнатишина, Степового та інших. При фортепіяні Леся Вахнянин-Куриленко. Початок о год. 8:15 ввечері.

ЗАКЛИК

УКК ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В ЗДА

Громадяни і Громадянки!

Як уже подавалося в пресі, постановою найвищої Установи Держави Американської, а саме Американської Палати Репрезентантів, появився друком документ, що має для Народу Українського і для цілої нашої національної справи — історичне значення. А саме — вийшов у світ Звіт загальновідомої Комісії Керстена, яка,, на доручення Палати Репрезентантів, переводила урядові дослідження про комуністичну агресію та народовбивство, що його доконала влада СССР супроти України та інших неросійських народів.

Звіт Комісії Керстена — це велика книга, на 370 сторінок друку, до якої увійшли свідчення українців та представників інших поневолених народів СССР.

З виходом цієї книги, уся історія української новітньої державности і вся трагедія Українського Народу та інших поневолених націй СССР, подасться світовій опінії у формі і у світлі офіційних актів, урядово перевірених і стверджених. І в цьому історичне значення цих документів та цілої цієї акції, що на вічні часи фіксує факт державности Народу Українського та його велику й жертвенну боротьбу в ім'я найвищих ідеалів свободи, гуманности і справедливости.

Поруч із цим історичним документом, вийшов у світ також інший, не менш цінний і важливий офіційний документ, а саме **Спеціяльний Звіт** тої ж Комісії Керстена, що стисло подає цілу новітню історію України, від постання Української Народної Республіки, від захоплення та окупації її владою СССР і аж до останніх днів. Знов же і цей Спеціяльний Звіт є вислідом праці Комісії Керстена, — праці, опертої на науково перевірених матеріялах та на офіційно переведених свідченнях.

Таким чином, ми українці, дістаємо до своїх рук два документи величезної політичного значення. І тепер від нас залежить якнайповніше їх використати. А належне використання цих документів полягає в тому, щоб про них знали не лише ми, українці, але цілий світ. І це останнє, — наш обов'язок і наше післанництво у вільному світі.

Мусимо подбати, щоб ці два документи знайшлися в руках усіх тих чинників, що рішають чи рішатимуть про долю світу, а в тім про долю Сходу Европи і долю України. Потребуємо розіслати тисячі, а навіть десятки тисяч цих книжок.

І тут підходимо до реальної, ділової сторінки справи. Великий Звіт Комісії Керстена має 370 сторінок і коштує 1 доляр, а Спеціяльний Звіт — має 36 сторінок і коштує 15 центів. Від стану наших фінансів, себто від стану Народного Фонду залежить, як багато ми зможемо цих книжок замовити у державній друкарні ЗДА та їх розіслати.

Тому нині, звертаємося до усього нашого громадянства, до всіх, що ще не вплатили Національного Датку за 1954 рік, **із закликом і проханням — поспішитися виконати свою громадську повинність** і тим реально спричинитися до великого чину — поширення у світі направду великих історичних актів Світової Держави — про героїчну боротьбу Українського Народу, про його терпіння та про його незаперечне право на свою самостійну, незалежну державу.

Український Конґресовий Комітет Америки

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Дітройт, Міш.

Ювілей Федерації Американських Українців стейту Мішіґен

П'ятнадцять років тому кількадесять організацій, які існували і працювали в Дітройті, маючи на цілі скоординування, посилення і надання певних, вимагаючих даним часом, напрямків праці, як також в цілі одностайного виступу українського громадянства назовні, заснували без великої пропаґанди, з власного зрозуміння Федерацію Американських Українців стейту Мішіґен. Деякі організації зараз же звинули свою діяльність, бо бачили, що сфедералізовані організації разом виконають краще ту працю. Велике зрозуміння спільноти української громади Дітройту, гарячий патріотизм і одна ідея сцементували в праці для добра українського народу організації, з'єднані у Федерації і як дивно нині виглядає, Федерація існувала перших повних сім років без писаного статуту, а ціла її сила була у великому довір'ю організацій до самих себе і до проводу Федерації — тими словами відкрив голова Федерації п. Василь Довгань Ювілейну Академію, яка відбулася дня 5 грудня м. р. в залі Українського Народного Дому. По відспіванні американського гимну довшу промову виголосив адвокат Іван Панчук, широко знаний громадський працівник з тут народженої вже ґенерації і довголітній голова Федерації. Бесідник підкреслив, що мимо того, що в Федерації знайшлися організації різних політичних і релігійних переконань, то праця проходила якнайкраще. На підставі документів, які були на руці, представив і пригадав бесідник зібраній громаді проблену працю Федерації, яка була дуже різнородна і сягала нераз до найвищих державних чинників, коли українська справа цього вимагала. Культурна праця, маніфестації, протести, виступи славних українських хорів і знаних артистів, одностайний виступ українського громадянства проти большевицької делеґації в Дітройті з добрим вислідом. Багато виступів українців на американських чи міжнаціональних виступах. Від Федерації в Дітройті вийшов почин заснування ЗУАДК-у. П. Панчук, голова Федерації, а пізніше довголітній голова ЗУАДК-у, розказав, які великі трудноші треба було поконати і як велику працю вложила Федерація, щоб влада дозволила на заснування так корисної для українців установи. По заснуванні ЗУАДК-у Федерація перша поспішила з матеріяльною допомогою для нього і протягом кількох років переслала туди понад 30,000 дол. „І то все зробили наші селянські діти, нераз малограмотні, які втекли перед нуждою до Америки і тут творили такі чуда. Не було тоді галичан і придніпрянців, волиняків і буковинців, не було вищого і нижчого роду українців, не було тих, які українську історію від себе зачинають, не було ненависти, а була любов і гармонійна співпраця, були українці, які рам'я в рам'я йшли до одної цілі". Бесідник підкреслив працю Федерації в заснуванню УККА і багато інших починів. Як виглядає нинішній Дітройт зі своєю політичною іміґрацією в порівнянні з історичною правдою з-перед кількох років, вказує хвіст, в якому волічеться Дітройт під оглядом хотяй би тільки Національного Датку.

Молода, симпатична піяністка панна Надя Дячун, доня вчительки гри на піяно пані Дячун, відіграла Бетговена-Рондо в „Ц", одержавши рясні оплески. Потім п. Довгань представив д-ра Степана Витвицького, Президента УНР в екзилі, якого зібрані прийняли бурхливими оплесками, стоячи. Голова Федерації привітав п. Президента, висказуючи радість, що Федерації пропала велика честь вітати на своїм ювілею так високого гостя. Шановний гість виголосив довшу промову, в якій порушив всі справи, які проробив Державний Центр, які завдання поклав собі на майбутнє, згадав про труднощі, з якими зустрічається серед чужих, згадав про вороже наставлення частини українського громадянства, але все ж українська справа має щораз більше успіхів і недалекий вже той час, в якому ми осягнемо нашу найвищу ціль. Пан Президент подякував Дітройтові за моральну і матеріяльну допомогу. Окремо тепло згадав річницю 1-го Зимового Походу, вшановуючи пам'ять поляглих і віддаючи честь живучим ще учасникам. Пан Президент мав конференцію з представниками преси і між іншими „Дітройт Нюз", з дня 6 грудня помістив знимку Пана Президента, довшу допись з конференції з цитатами Президента, між ін.: „кожне намагання до співіснування з большевицькою імперією буде великою похибкою, бо не може бути співіснування між Богом, а антихристом, між світлом, а темнотою, поміж свободою, а невільництвом".

По перерві п. В. Авраменко з темпераментом віддеклямував М. Старицького „Чернець". Баритон І. Коссіковський і оперна співачка Н. Носенко виконали дует Одарки і Карася із опери „Запорожець за Дунаєм" С. Гулака Артемовського. Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка, пам'ятаючи заслуги Федерації для неї, бо ж Федерація тому п'ять років спонзорувала приїзд капелі до Дітройту і прийшла з першою опікою бандуристам і їх родинам на місці, виступила на ювілею свого опікуна в повному складі під проводом Гр. Китастого і відспівала: а) Думу про зруйнування Січі, муз. М. Лисенка, б) Грай кобзарю, муз. Г. Китастого, в) Ой, чий-же це двір, муз. М. Лисенка, і г) Марш „За Республіку Народну" — пісня про С. Петлюру.

По Ювілейнім Концерті відбувся в долішній залі Народного Дому бенкет, який приготовили пані з 14-го Відділу Українського Золотого Хреста, 23 Відділу Союзу Українок і Жіночого, Товариства „Просвіта". В часі бенкету виголошено багато промов і привітів з побажаннями для Ювілятки.

З нагоди 15-літнього ювілею, Федерація видала Альманах з понад сто сторінками друку. На сторінках Альманаху є поміщена коротка історія Федерації, а також кількадесять організацій, які від початку існування Федерації співпрацюють з нею, або недавно тому вступили в її члени, дали свою історію. Альманах виданий на дуже гарному папері, прикрашений багатьма знимками, робить дуже гарне враження і буде для прихильників Федерації і її праці дуже гарною пам'яткою. Альманах опрацювала комісія в складі: д-р А. Вусик, проф. П. Гайда, інж. Демяненко і д-р В. Лисий.

Іван Білоус

Лист до Редакції

Вельмишановний Пане Редакторе!

Не відмовте помістити в „Свободі" цього мого листа.

З нагоди свого 75-річчя я зовсім несподівано для себе одержав чимало теплих привітів. Не маючи змоги подякувати за них особисто, складаю цією дорогою щире спасибі всім тим установам і приватним особам, що це вчинили. Зокрема дякую Хв. Президіям відділів НТШ у Ню Йорку, Сарселі й Торонті та Літературно - Мистецьких Клюбів у Филаделфії, Ню Йорку й Дітройті за підхлібні для мене листи-поздоровлення. За влаштування товариських зустрічей з нагоди згаданої моєї річниці щиро дякую управам Літ.-Мист. Клюбу у Филаделфії й УВАН у Ню Йорку, надто ВП. Паням, що цим зайнялися.

Великою несподіванкою для мене була й присвячена мені стаття п. полк. Вол. Савченка в „Свободі". Вона либонь здебільшого й спровокувала одержані мною поздоровлення. Складаю свою щиру подяку Вп. Авторові й Редакції за її поміщення. Дякую вкінці Вп. Голові НТШ у Ню Йорку, проф. д-рові Романові Смаль-Стоцькому ще й за цінну й цікаву доповідь про „Союз визволення України" на відкритті Дому Української Культури та вшанування мене з цієї оказії як колишнього члена Президії Союзу.

З правдивою пошаною
Володимир Дорошенко
Филаделфія, січень 1955 р.

СЛОВО

Голови Братства Українських Січових Стрільців до всіх побратимів на вигнанні

Дорогі Побратими!

Сорокові роковини Стрілецького Чину принесли нам кілька видань, які мають найтися в руках кожного з нас, бо вони відтворюють у нашій пам'яті ясні спогади славних років — 1914-1918 років, нашого Змагу за Волю Батьківщини.

Це в першу чергу книжка д-ра В. Витвицького „ГАЙВОРОНСЬКИЙ", основна студія визначного музиколога про незабутнього Михася Гайворонського, найбільшого барда УС-С-ів. Вона появилася коштом Дружини Михася, Вш. п. д-р. Нілі Гайворонської. Ми винні їй велику дяку не тільки за те, що своїм повним посвяти піклуванням на довгі роки продовжила творчість Михася, але й виданням книжки про неї поставила Йому незнищимий пам'ятник. Для нас ця книжка дуже цінна тим, що в ній ми бачимо нашого Михася таким, яким ми всі Його знали й любили в нашій Стрілецькій Сім'ї, — товариського, все усміхненого, влюбленого в свою творчість капельника оркестри УСС-ів. За ці його рідкі прикмети він був нам дорогий і близький. Але і він гаряче любив усіх нас до кінця свого туземного життя. „Я не лише не забуваю вас, але під серцем вас ношу!" — писав до мене покійний Михась кілька місяців перед смертю.

Друге видання, зв'язане з нашим сорокліттям — це передрук спогаду С. В. Тобілевич „РІДНІ ГОСТІ" про кількамісячний побут УСС-ів у Степовій Україні в 1918 році. Дехто називав нас „окупантами" України, ми ж жалієсмо сьогодні, що наша „окупація" України була така коротка. А. С. В. Тобілевич дає вірну характеристику тієї „окупації", якою ми по нинішній день гордимося.

Третє видання, що нагадує нам Стрілецький Чин, — це збірник „НАШ ЛЬВІВ", виданий „Червоною Калиною" у 700-ліття оснування города кн. Льва, якого вулиці зросили УСС своєю кров'ю в листопаді 1918 року.

Всі згадані видання буде незабаром висилати Вам Видавнича Кооператива „Червона Калина".

Ми бажали б цим дати Вам у руки спогад про наше 40-ліття, в якому ми при Апелі єдналися духом понад океани, що нас розділюють, а рівночасно теплою згадкою згадали тих наших Побратимів, які відійшли від нас.

Никифор Гірняк

Ню Йорк, Н. Й.

Різдвяний концерт

16-го січня ц. р. відбувся в Ню Йорку різдвяний концерт катедрального хору Церкви св. Володимира, під диригентурою проф. В. Завітневича.

У 3-ох відділах хор виконав 15 концертових колядок композиторів: М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, С. Людкевича, О. Кошиця, В. Микитюка і В. Ступницького. Солістами були оперові співаки: М. Кобрин-Кокольська, І. Шерей і М. Мінський, а з хористів — Л. Гончарова і В. Бакум. Акомпаніювала п. Леся Вахнянин-Куриленко. Останньою точкою програми виконано „Слава на небі Богу" — різдвяний концерт Д. Бортнянського.

На концерт прийшла значна кількість людей, серед яких були також укр.-католики і православні інших національностей. Присутні вислухали концерт з великою увагою, насолоджуючись багатством і різноманітністю програми.

Виконання солістів було чудове, хор співав добре і показав великий творчий зріст.

Ми не беремось давати фахову оцінку — це справа музикознавців. Нам особливо сподобалися такі колядки та виконання їх: „Ой, рано-рано кури запіли" і „Жала Уляна шовкову траву", муз. В. Ступницького, а також „Щедрик", М. Леонтовича; але нам здається, що його виконано у сповільненому ритмі. Не можна не відмітити також відрадного факту, що для участи в концерті до хору Церкви св. Володимира приєдналися хористи св. Троїцької Православної Церкви, що підпорядкована архиєпископові Ігореві.

Велике признання належиться Дирекції Наук — Богосл. Інституту, особисто проф. Завітневичеві, солістам і хористам, що підготовили цей чудовий концерт.

А. Г-ий

З пожовклих листків

ЩО ПИСАЛА „СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ

(За час від 5 до 26 січня 1905 р.)

Перегляд подій на Американській Руси за минулий рік

Стаття під згаданим заголовком з підписом „Урманець" реєструє важливіші події з українського життя в ЗДА в 1904 році. До таких подій належить конвенція УНСоюзу з нагоди його десятиріччя в Шамокіні, де відбувся теж величавий концерт в честь Т. Шевченка. „Конвенція шамоківська це справді найсвітліший образ з історії Американської Руси", сказано в статті. У тому році відбулися конвенції двох інших руських організацій, а саме „Соєдиненія" й „Общества". — Безумовно найважливішим ділом Ам. Руси в минулому році було заснування „Руської Бурси" в Йонкерсі, Н. Й. — У Канаді почав виходити новий часопис „Слово", орган українських консерватистів для протидіяння ліберальному „Канадійському Фармерові". У ЗДА почав виходити просвітно-науковий місячник „Слово", що видає кожного місяця одну повчаючу книжку. — Дуже радо прийняла Ам. Русь вістку про заснування першої Руської Книгарні на американській землі в Скрентоні. — Важним осягом на економічному полі було заснування „Руського Народного Дому". — Про розвиток громадського життя свідчать великі віча в Олифанті й Ансонії. — Недостача в організації церковного життя позначилася переходом багатьох русинів на російське православіє. Немало розголосу наробила справа Серафима. Висвячені ним попи, пізнавши його задушевні цареславні гадки, відокремилися від нього і утворили „независиму консисторію", яка одначе переходить на власть східних патріярхів.

Руська еміґрація з Австро-Угорщини до ЗДА

Коли в 1882 р. прибуло з Австро - Угорщини до ЗДА тільки 29,150 іміґрантів, то в 1930 р. прибуло їх 206,011. Між ними було поляків 37,499, румунів 4,173, русинів 9,819, хорватів і словінців 32,892, чехів і моравців 9,577. Щодо русинів цифри неповні, бо до них зараховують усіх румунів, отже з Буковини, Галичини й Угорщини, але не всі вони знають, хто вони по народности. Багато отже записалося як словаки, або поляки. „Ми думаємо, що від словаків і поляків треба б відняти хоч по 10,000 на користь русинів, а тоді число русинів буде мабуть кругло 30,000 в самім 1903 р." — додано в статті.

Будучність Американської Руси

Над цією правою призадумується автор статті з підписом П. М. Він пише м. ін.; „Коли питатися людей, що вони думають про будучність Американської Руси, то многі покладають великі надії на друге покоління, тобто на українські діти, що вже тут народилися. „Одноцільної Американської Руси" тепер ще нема, є тільки поодинокі руські громади чи групи. Злучити ті всі громади разом, зіллити їх в одну свідому цілість, належить щойно до будучности. Цього перше покоління виконати не може, бо замало на це часу й сили, які треба зужити на поборювання перших перешкод і ставлиння перших кроків" — міркує автор статті.

З церковних справ

Редактор „Свободи", Іван Ардан, помістив довший допис з Скрентону про початки релігійного руху, поширюваного руськими штундистами. Він каже, що цей допис, підписаний головою відділу 10 УНСоюзу, доручив йому помістити голова УНС для осторогu перед розбиванням церковної єдности. Самий редактор з цим не погоджується, бо перед тим йому казали не містити таких дописів. Зате він запрошує до себе додому людей, що хочуть довідатися про ці справи, а він їм вкаже на книжки про штундистів. — Руські єпископи з Угорщини, а це пряшівський Іван Валій і мукачівський Юлій Фірцак, разом з галицьким митрополитом Андреєм Шептицьким, були в Римі в справі самостійного єпископа для американських русинів. — Дванадцять греко-католицьких американських священиків, між ними трьох закарпатських і сім галицьких, оголосили в „Свободі" протест проти загарбання греко-католицької парафії в Джерзі Сиrі о. Теофаном Обушкевичем, що використав відсутність хворого пароха о. Миколая Підгорецького, щоб забрати церкву для себе.

Дрібні вісті

Русини в Мейфілд склали 38.90 дол. на страйкаря Гр. Сембрата, що сидить в арешті в Филаделфії. — Цими днями виїздить до Европи панна Емілія Ґріч Балч, професорка економії й соціології в Велеслі Каледж, на студії історії, життя-буття та наслідків еміґрації слов'ян до ЗДА. Вона буде студіювати і долю русинів. — У нюйоркськім німецькім соціялістичнім часописі „Зонтаґсблят дер Нюйоркер Фольґсцайтунґ" в 4 числі появився переклад оповідання українського письменника Леся Мартовича п. з. „На торзі". По німецьки поданий заголовок: „Ауф дем Маркт".

НАД МІСТЕЧКОМ БЕТ У СТЕЙТІ НЮ ЙОРКУ МАЯВ УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

У містечку Бет в стейті Ню Джерзі й околиці живе всього коло 20 українських родин, розкинених і без тісного взаємного зв'язку, що його вдержується майже виключно зустрічами — в церкві. Тому й не відзначено роковин 22-го січня власними святочними сходинами. Все ж, завдяки заходами кількох молодших осіб, головно ж громадянина Івана Олійника, невеличка українська громада у Бет мала в цьому році великий національно-пропаґандивний успіх: синьо-жовтий прапор вивішено в суботу 22-го січня ц. р. на щоглі в Полтні Парку поруч із зоряним американським прапором. Іван Олійник звернувся до управи міста й місцевої поліції з просьбою, щоб дозволено відзначити 37-мі роковини проголошення самостійности Української Народної Республіки, покликавшись на проклямацію, оприлюднену в цій справі губернатором Гарріманом на ділий Нюйоркський стейт. Управа міста й поліція поставились до тої просьби дуже прихильно, і український прапор, куплений п. І. Олійником за власні гроші, пишався цілий день над містечком, спопуляризувавши відразу ім'я України серед мешканців, що досі знали про неї дуже мало. Місцева газета „Стюбен Едвокейт" в числі з понеділка 24 січня принесла велику світлину, на якій видно, як місцевий поліційний старшина, Вільям Мерджесон, разом з українцями пп. Г. Макітрою, Л. Лисичиним і І. Олійником спускає увечері 22-го січня український прапор. В цій же газеті вміщено статтю про Україну та її боротьбу з Московщиною за свою волю.

У ЛЬВОВІ ПОСТАВЛЕНО ОБЕЛІСК НА ЧЕСТЬ МАКСИМА КРИВОНОСА

Київська радіовисильня подала таку вістку: „У Львові, на Княжій горі, урочисто відкрито обеліск на честь співборця Богдана Хмельницького, полковника Максима Кривоноса. Одним із найславетніших бойових подвигів Максима Кривоноса було здобуття фортеці Високого Замку, яку вважали неприступною. На обеліску є напис: „14-24 жовтня 1648 року селянсько-козацькі війська під проводом героя визвольної війни полковника Максима Кривоноса розгромили війська польських окупантів і здобули замок, побудований на цій горі".

Княжна Марґарета виїхала в подорож

Лондон. — Княжна Марґарет, сестра королеви Єлисавети II, розпочала чотиритижневу подорож до Західньої Індії з „місією доброї волі". Вона відлетіла великим трансокеанським літаком, де впоряджено дві кімнати для неї та її почету, який складається з двох пань до товариства, двох служанок, двох конюших, поліційного старшини і фризієра. З летунського майдану відлетіли в охороні літака княжни два воєнні літаки, а над океаном прилучаться до охорони ще канадійські воєнні літаки. У Західній Індії ждатиме на княжну королівська яхта „Британія", що повезе княжну від острова до острова. З уваги на населення островів Західньої Індії, виринула в часописах проблема відношення княжни до кольорових, але з королівської канцелярії негайно повідомлено, що княжна стискатиме руку кожному, хто її офіційно зустрічатиме, без уваги на колір. Королева Єлисавета, князь Единбурґу і їх двоє дітей прибули на летовище, щоб попрощатись з Марґарет і цим підкреслили офіційний характер її подорожі.

$ 1,300,000 ЗА ПРАВО КОРИСТУВАТИСЬ ПАНАМСЬКИМ КАНАЛОМ

Вашингтон. — ЗДА погодилися в чотири з половиною рази збільшити ренту за право користуватись Панамським каналом. Від 1903 року, коли Панама дозволила була збудувати на своїй території канал, ЗДА платили річно за користування цим каналом 430,000 долярів. Тепер ця оплата становитиме 1,930,000 долярів. Висоту цієї ренти визначено в новому договорі, що його підписали в Панама Сити панамський міністер закорд. справ Октавіо Фарбеґа і американський амбасадор Селдон Чапін. Крім того, згідно з цим договором, ЗДА погодилися звернути Панамі землю вартости 20 мільйонів долярів. Переговори про новий договір тривали 16 місяців.

Купуйте в Підприємствах, що оголошуються в „Свободі"!

Спорт

УСК НЮ ЙОРК ПЕРЕМАГАЄ ЛІДЕРА НАЦ. ЛІҐИ

УСК — МАЛЬТА ЮНАЙТЕД 1:0 (0:0)

Бруклин, 30 січня 1955 р. — Без огляду на холодну погоду і вітер, змагання, які в майбутньому вирішать показник Нац. Ліґи, стягнули на площу коло 300 симпатиків УСК-у і представників Ліґи, які насолоджувалися гарною грою усківців. УСК, скріплений Вітюком зі „Січі", вже в перших хвилинах перебирає ініціятиву гри і не випускає її зі своїх рук до кінця першої половини. Одначе, часті наступи на ворота противника ліквідує їх воротар, який мав дуже багато щастя і оборона, яка була найкращою частиною противника. Помимо всіх зусиль і допомоги вітру УСК не зумів у першій половині устійнити висліду.

Надії на другу половину були менші, тому що УСК-ові приходилось грати проти вітру. Проте й тепер УСК держить далі ініціятиву і гостює під воротами противника. Мальта тепер, як і в першій половині, обмежується тільки до випадів, які при стані 0:0 були дуже небезпечними. Ситуацію рятує Є. Арндт, який з подачі Вітюка посилає певний стріл у сітку противника. Намагання Мальти вирівняти остали без успіху. УСК далі грає на одні ворота, а стріли Павлюка, Вітюка, Наливайка і помочі відбиваються від стовпів і десяток ніг противника.

Суддював добре п. Шмідт.

Мир.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

СИРАКЮЗ, Н. Й.—Т-во Укр. Січ відд. 39 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 6-го лютого, о 3-ій год. в У. Н. Домі. В суботу, 5-го лютого від 8-10 веч. і в неділю, від 11:30 до 3 попол., можна вплачувати вкладки. На річних зборах Т-ва Укр. Січ, 16. січня вибрано нову Управу на 1955 рік в такому складі: О. Шмокалюк, предс.; Н. Годжак, заст.; М. Рубич, фін. секр., М. Зарічний, заст.; В. Ревюк, рек. секр.; І. Каменюк, заст.; І. Пігуляк, кас.; І. Лесюк, заст. кас.; контр. комісія: С. Грицик, Г. Свінціцький, Є. Величко; дел. до УКК В. Майкович, В. Жмур, дел. до У. Н. Дому М. Снігур, А. Яворський, опікуни хворих С. Монастирський, А. Ваґа, А. Костишин; прапорщики: В. Гриник, В. Намісняк; дверник І. Луцак.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Управа 184 відділу „Верховина", повідомляє своїх членів, що в неділю, 6-го лютого, о год. 2-ій попол., відбудуться загальні річні збори у власній домівці при 423 E. 9-а вул. Ню Йорк. Присутність членів обов'язкова. — П. Соболь-Зілинський, голова; д-р Б. Коваль, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — На річних загальних зборах Т-ва Запорізька Січ відд. 251 23. січня 1955 р., вибрано новий уряд: П. Загута, предс.; М. Страп, заст.; І. Дарвач, кас.; М. Задойний, скр.; контрольна комісія: Козир, Д. Шмаґала, Гавриляк; комісія хворих: Карась і Филипишин, Савтсайд; М. Страп, Вестсайд; Юнич, Бруклин; І. Дарвал, Парма, Огайо. Делеґати до Злучених Організацій: М. Задойний і Б. Чужак. Новообрана управа подає до відома своїм членам, що місячні збори відбуватимуться точно щодругої неділі (в місяці) по першім, о год. 1-ій попол., в церковній залі при вул. Каледж та W. 7th St.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Повідомляємо, що збори відд. 47 ім. О. Басараб відбудуться в неділю, 6-го лютого, в українській залі — 3rd & Carbon St., о год. 2:00 попол. Просимо всіх членів прибути на збори, будуть дуже важні справи до полагодження. — А. Малицька, предс.; А. Гараз, кас.; М. Заблоцька, секр.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА.—Б-во св. о. Николая, відд. 78, повідомляє членів, що збори відбудуться в неділю, 6-го лютого. Обов'язком всіх членів прийти і вплатити свою належитість. — Уряд.

КЛІВЛЕНД, О. — Б-во св. Василія Вел. відд. 364 відбуло свої річні збори 1. січня 1955 р. і вибрано такий уряд: Гр. Кукіз, предс.; І. Короневич, заст., Й. Стойка, рек. секр.; В. Брездун, кас.; Е. Макарик, заст.; В. Владика, фін. секр.; Я. Кравчук, заст.; М. Сентий, Й. Небожук, Й. Красно, контр. комісія; М. Білецький, П. Данелевич надзирателі хворих мужчин; А. Шейка для жінок. Делеґати до Злучених Організацій К. Мельник, М. Кукіз, П. Хімка. Збори відбуваються що 2-а неділя в місяці, о 2-ій год. попол.

CLEVELAND, OHIO. — St. Mary's Lodge, Branch 112 had their annual meeting January 16, 1955 and the following are in office for 1955: E. Laluk, Pres.; P. Rizun, Vice Pres.; A. M. Cooper, Rec. Sec.; M. Kapral, Fin. Sec.; H. Prociw, Treas. Controllers: A. Lisky, E. Ssvchik, M. Fedak. Flag Bearers: Janiwska, Tymchyna, Romanovich, Chmel. Sick Callers: R. Sawchyn, E. Smilchak, C. Holobiec.

Український Народний Союз, який нараховує тепер уже понад 70 тисяч членів, є такою передовою народною установою американських і канадійських українців, в списку членства якої не повинно забракнути теж і Вашого імені. Бо належати до У. Н. Союзу, значить належати до цього свідомого та ідейного загалу, який творить і веде наше громадське життя

Ділимося сумною вісткою, що дня 31-го січня 1955 упокоїлася

бл. п. СТЕФАНІЯ з СТАРЖИНСЬКИХ

КОВБАСНЮК

проживши 62 роки.

Похорон відбудеться в четвер, о год. 9-ій рано з церкви св. Володимира, Іст 14-та вул., на Flushing Cemetery, L. I.

Парастас відправиться в середу, о год. 7:30 вечора, в похоронному заведенні П. Яреми, на який Рідню і Знайомих запрошує

ДОЧКА і ЗЯТЬ.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ КЛЮБ в НЮ ЙОРКУ

зі смутком повідомляє Членів Клюбу та загал Українського Громадянства, що по довгій і тяжкій недузі у шпиталі Bellevue упокоївся ранком 30-го січня, заслужений член-прихильник Л. М. Клюбу та загальновідомий Громадський діяч

інж. ОЛЕКСА ЛИТВИНЕНКО

ПАНАХИДИ відбудуться в каплиці похоронного заведення П. Яреми у понеділок, 31-го січня, о год. 8. вечора, а у вівторок, 1-го лютого, о год. 8. вечора також будуть виголошені пращальні слова. У середу, 2-го лютого, о год. 9:30 рано тамже відбудеться похоронна відправа і перевезення тіла до православної церкви св. Володимира 334 E. 14. вул. з якої по Службі Божій вивіз тіла на кладовище.

Управа Л. М. Клюбу в Ню Йорку.

УПРАВА Т-ва „КУЛЬТУРА"— ВІДДІЛ 457 У.Н.С. В НЮ ЙОРКУ

повідомляє своїх членів, що в неділю, 30-го січня ц.р. по довгій та важкій недузі помер у 57-ому році життя основоположник та заслужений довголітній секретар Відділу

бл. п. інж. ОЛЕКСА ЛИТВИНЕНКО

родом з Києва, Україна.

Закликаємо членів Відділу віддати останню пошану Покійникові, якого тлінні останки лежать в похоронному заведенні Петра Яреми.

Похорон відбудеться в середу, 2-го лютого, о год. 9:30 рано з Православної Церкви св. Володимира, 334 East 14th St.

Управа.

Членам ОбВУА та всім колишнім Воякам Українцям

подаємо сумну вістку, що

сл. п. інж. Олекса ЛИТВИНЕНКО

б. поручник Дієвої Армії У.Н.Р., член-основник Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці та б. член його Головної Управи, помер в Ню Йорку дня 30-го січня 1955 р., на 58-ому році трудолюбивого життя.

ПАНАХИДИ будуть відслужені в похоронному заведенні Петра Яреми в Ню Йорку в понеділок, 31-го січня та у вівторок, 1-лютого, кожного дня о годині 8-ій вечора.

Похорони відбудуться в середу, 2-го лютого, о год. 9:30 ранку з того ж похоронного заведення до Православної Церкви св. Володимира при 14-ій вулиці в Ню Йорку, а звідти на цвинтар у Баунд Брук, Н. Дж.

Закликаємо членів ОбВУА віддати помершому Побратимові Зброї остатню послугу.

Вічна Йому Пам'ять!

Головна Управа ОбВУА.

ПОВІДОМЛЯЄМО,

що з причини смерти бл. п. Стефанії Ковбаснюк

ФІРМА

KOWBASNIUK AGENCY

БУДЕ ЗАКРИТА

в середу, четвер і п'ятницю. В суботу, 5-го лютого бюро буде ВІДКРИТЕ.

ТАРЗАН, ч. 3405. Вільний



В муках наполегливого змагання, під ударами вартового, які робили великі синяки на його тілі, Тарзан почав слабнути.

В останньому зусиллі він видобув зі свого могутнього тіла надзвичайне напруження. Шнури затріщали, розірвались, і тоді...

... Вони лопнули, немов постріли. Тарзан був вільний! Здивований вартовий відскочив... в страху.